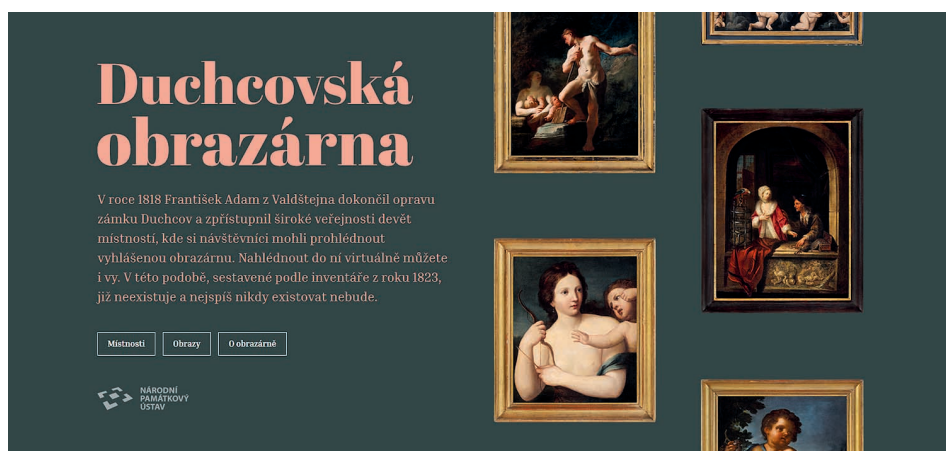

13

Obr. 13. Vstupní webová stránka digitalizované Duchcovské obrazárny. Virtuální prezentace sbírky vznikla jako jeden z výstupů projektu NPÚ Valdštejnův – Ivi ve službách císařů. Foto: NPÚ, 2020.

tií se mnohé památky na Valdštejny rozptýlily na další zámky a pořízení jejich nových fotografií si tak vyžádalo spolupráci mnoha zaměstnanců NPÚ napříč pracovišti.

Kniha je uspořádána chronologicky, do pěti kapitol: Staletí rodiny (do konce 16. století), Století vzestupu (17. století), Století štědrosti (18. století), Století konfrontace (19. století) a Století odchodu (20. století). V úvodu každé kapitoly je připojen přehledný rodokmen a na následujících dvoustranách je vždy představen významný člen rodu či téma dokreslující život Valdštejnů v daném období. Fotografie sbírkových předmětů doprovází uměleckohistorický popis katalogového charakteru, což rozšiřuje využití knihy i na odbornou část veřejnosti, která zde může objevit i dosud neznámá díla ze sbírkových fondů NPÚ. Publikace tak napomůže splnit cíl, který si cyklus nazvaný *Po stopách šlechtických rodů* před lety vytyčil – totiž připomenout široké veřejnosti historický odkaz našich nejvýznamnějších šlechtických rodů.

Mgr. PETRA NAČERADSKÁ
NPÚ, ÚPS v Praze
naceradska.petra@npu.cz

Ing. TOMÁŠ POSPÍŠIL
NPÚ, ÚPS v Praze
pospisil.tomas@npu.cz

Mgr. LUCIE ŠTASTNÁ
NPÚ, Státní zámek Duchcov
stastna.lucie@npu.cz

„Zlenivělá dodavatelská sféra a zkostnatělé centrální plánování“ i „Malovaná architektura“.

Osmdesátá léta v nové publikaci Ústavu teorie a dějin architektury Fakulty architektury ČVUT v Praze

Petr Vorlík (ed.) et al. (A)typ. *Architektura osmdesátých let*. Praha : České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury, 2019. ISBN 978-80-01-06641-6.

Protože architektura období socialismu v úzké provázanosti s výtvarným uměním, designem a dalšími uměleckými disciplínami masivně napomáhala budování příznivého obrazu politického zřízení, širší (a někdy ani odborná) veřejnost se dosud nedokázala plně vypořádat s její ambivalentní povahou. Stigma „nositele propagandy“ v kombinaci se zažitým odsuzováním poplatnosti minulému režimu navíc stále nahrávají současnému stavu památkové péče a institucionální ochrany, který jakoby z principu nedovoluje prohlásit téměř žádné stavby ani urbanistické celky pocházející z druhé poloviny 20. století, a zejména pak z 80. let, za nemovité kulturní památky. Architekturu pozdní normalizace však nelze chápat výlučně jako nechtěný důkaz zavrhané socialistické minulosti, neboť její nezastupitelný podíl na formování „identity národa“ zahrnuje daleko více vrstev než pouhou reprezentaci oficiální ideologie.

A právě mnohovrstevnatostí architektury, urbanismu, ale také památkové péče nebo péče v širším slova smyslu a dobově marginalizovanými tématy, jakými byla ochrana životního prostředí nebo krajinná architektura, se v knize (A)typ, *Architektura osmdesátých let* zabývá i autorský kolektiv ve složení Lukáš Beran,

Nikolay Brankov, Klára Brůhová, Jana Bukačová, Hubert Guzik, Milena Hauserová, Alexandra Hoffmannová, Ondřej Hojda, Matyáš Kracík, Michal Kurz, Lenka Kužvartová, Lucia Mlynčková, Eva Novotná, Kateřina Novosádová, Vladimíra Paterová, Miroslav Pavel, Tereza Poláčková, Lenka Popelová, Pavel Směták, Veronika Vicherková, Jaroslav Zeman, Lubomír Zeman a Jan Zikmund pod editorským vedením Petra Vorlíka z Ústavu teorie a dějin architektury Fakulty architektury ČVUT v Praze. Publikace byla vydána v roce 2019 jako součást projektu *Architektura osmdesátých let v České republice*. Osobitost, identita a paralelní úvahy na pozadí normalizace v programu aplikovaného výzkumu a vývoje Ministerstva kultury České republiky Národní kulturní identita – NAKI II,¹ na němž autorky a autoři v návaznosti na svou specializaci pracují už od roku 2018 a v jehož rámci vydali například také knihu *Beton, Břasy, Boletice: Praha na vlně brutalismu*.²

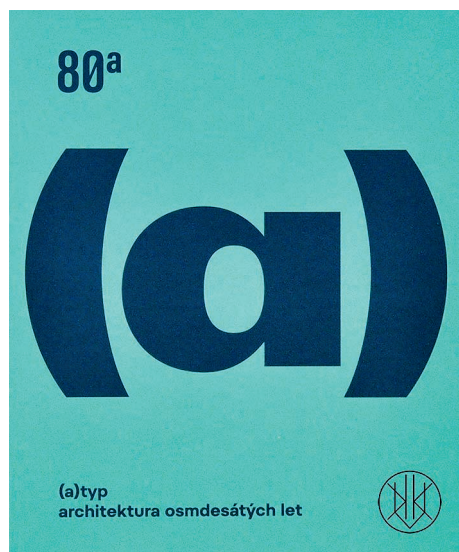
Je třeba zdůraznit, že řešitelský tým odvádí nejen důkladnou badatelskou a publikační práci, ale také záslužnou práci popularizační³ a aktivistickou. Téma nemovitého kulturního dědictví z období normalizace je totiž aktuální zejména ve vztahu k současné praxi (která přetrvává už od transformačního období 90. let), kdy jsou díla – ať už urbanistická, architektonická, umělecká či designérská – mnohdy bez rozmyslu a bez relevantní odborné diskuse závažně a často nenávratně narušována nebo dokonce odstraňována, aniž by proti těmto zásahům existovala odpovídající institucionální ochrana. Z poslední doby uveďme například případ ohrožení bývalého sídla Mezinárodního

■ Poznámky

1 Architektura osmdesátých let v České republice. Osobitost, identita a paralelní úvahy na pozadí normalizace. Projekt výzkumu a vývoje řešený v programu NAKI II, 2018–2022, identifikační kód projektu: DG18P020VV013, *Starfos.tacr.cz*, <https://starfos.tacr.cz/cs/project/DG18-P020VV013>, vyhledáno 7. 9. 2020.

2 Klára Brůhová – Petr Vorlík, *Beton, Břasy, Boletice: Praha na vlně brutalismu*, Praha 2019; dotisk 2020.

3 Srov. například výstavní projekt NEBOURAT! Podoby brutalismu v Praze, kurátorka: Helena Doudová, odborná a kurátorská spolupráce: Klára Brůhová, Radomíra Sedláková, Petr Vorlík, Národní galerie v Praze – Veletřní palác, 6. 3. – 22. 11. 2020, *Ngprague.cz*, <https://www.ngprague.cz/udalost/254/nebourat-podoby-brutalismu-v-praze>, vyhledáno 8. 9. 2020.

svazu studentstva⁴ na nároží Pařížské třídy a ulice 17. listopadu v Praze, jehož radikální adaptace pro účely obchodního domu již byla zahájena, nebo případ někdejší administrativní budovy Městského výboru KSČ, tzv. Bílého domu,⁵ na Žerotínově náměstí v Brně, kterou město momentálně odprodává soukromému vlastníkovi nezávisle na tom, zda bude rekonstruována, nebo zdemolována.⁶ Uvedené příklady sice neprovází tak intenzivní mediální rozruch jako kauzu hotelu Praha nebo Transgasu – za jehož záchranu se v roce 2018 zasazovaly příspěvatelky publikace *(A)typ. Architektura osmdesátých let* Klára Brůhová a Veronika Vicherková, když iniciovaly vznik petiční výzvy a otevřeného dopisu premiérovi Andreji Babišovi plédujícího za zachování tohoto významného brutalistního areálu⁷ –, ale v kontextu uvažování o „identitě státu v období socialismu“ a o nutnosti uchovat materiální doklady této éry pro další generace jsou neméně významné.

Členové autorského kolektivu vystupují proti laxnímu vztahu Ministerstva kultury k významným architektonickým a urbanistickým realizacím druhé poloviny 20. století a zejména proti nesystémovým postupům při jejich prohlásování kulturními památkami soustavně. V reakci na opakovaná selhání ministerstva ve věci ochrany těchto „příkladů kvalitní, promyšlené a odvážné architektury své doby“⁸ podal Klára Brůhová a Petr Vorlík v letech 2017 a 2018 návrh na prohlášení čtyř ohrožených pražských staveb a komplexů za nemovitou kulturní památku: nejprve Parkhotelu (Veletřní 20)⁹ a následně trojice dalších brutalistních ikon – bu-

dovy Urologické kliniky Všeobecné fakultní nemocnice a 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy (Ke Karlovu 6),¹⁰ objektů vzniklých v rámci dostavby Národního divadla (Národní 4 a 2, Ostrovní 1 a 3)¹¹ a již zmíněného sídla Mezinárodního svazu studentstva (Pařížská 25).¹² Třebaže se uvedené snahy nesetkaly s úspěchem, je nutno ocenit, že tým Ústavu teorie a dějin architektury Fakulty architektury ČVUT v Praze nepolevuje a že jeho aktivity nezůstávají pouze na teoretické úrovni, ale že výrazně zasahují do dění na kulturní scéně v zájmu zachování paměti, která by neměla být překrývána – jakkoli mohou být její materiální doklady vnímány jako relikt „nenáviděného režimu“, který jsme si však sami nastolili a celé čtyři dekády v něm také žili.

Jejich nejnovější publikační počín je pojat jako kolektivní monografie rozdělená do pěti zastřešujících tematických okruhů: *Identita, Ohniska, Péče, Volno a Krajina*. Autorky a autoři vycházejí z teze, že sledovanou problematiku nelze nazírat jednostranně, a v úvodu publikace objasňují, že ji zkoumají prostřednictvím „druhého čtení“, jež umožňuje „syntetické uchopení vybraných jevů, které výmluvně charakterizují dvojí tvář architektury osmdesátých let“.¹³ Touto dvojí tvář míní fungování oboru definované na jedné straně honbou za oficiálním plněním plánu v rámci centrálně řízeného hospodářství a na straně druhé hledáním autentického výrazu a autorského přístupu inspirovaného experimentálním myšlením 60. let a kradným „pokukováním na Západ“.¹⁴ Jednotlivé kapitoly jsou vždy uvozeny textem Petra Vorlíka, v němž autor přibližuje příslušné téma v širších společenskopolitických souvislostech a uvádí přehled realizací na území dnešní České republiky, které pod ně spadají.

Strukturu publikace představím na příkladu nejrozsáhlejšího oddílu *Identita*,¹⁵ jehož název ve čtenáři vyvolává zvědavost, z jakých konkrétních jevů podle autorek, autorů a editora tato entita pozůstává. Petr Vorlík uvedenou kapitolu otevírá svěží úvahou o stavu socialistické architektury a stavebnictví a o politicky preferovaných, a tudíž mediálně masivně propagovaných oblastech zastoupených hromadnou bytovou výstavbou a reprezentativními solitéry veřejných staveb. Zároveň však detekuje momenty narušující systém, tedy kritiku, sebereflexi a „snahy o humanizaci každodenního života“, jež se podle něho formovaly v rámci politicky přehlížených segmentů péče o krajinu a o kulturní dědictví. A právě tyto „ostrůvky svobody“ stojící poněkud stranou kontrolních mechanismů

■ Poznámky

4 KB [Klára Brůhová], Mezinárodní svaz studentstva, *Dějiny a současnost* XL, 2018, č. 9, s. 28–29. – Eadem, Mezinárodní svaz studentstva, Praha-Josefov, čp. 207 – Stanislav Hubička, Jan Kozel, Václav Pokorný, 1966–1974, in: eadem – Petr Vorlík (pozn. 2), s. 69–71.

5 KE [Klára Eliášová], Administrativní budova Městského výboru KSČ v Brně, tzv. Bílý dům (dnes Centrum dětských odborných služeb Brno a Sál Břetislava Bakaly) – Miroslav Spurný, František Jakubec, Jiří Kučera, 1974–1976, *Bam.brno.cz*, <https://www.bam.brno.cz/objekt/d112-administrativni-budova-mestskeho-vyboru-ksc-v-brne-tzv-bily-dum-dnes-centrum-detskyh-odbornych-sluzeb-brno-a-sal-bretislava-bakaly>, vyhledáno 10. 9. 2020.

6 Gaby Khazalová, Bílý dům: brněnské dominantě hrozí scénář Transgas, *Denikreferendum.cz*, <https://denikreferendum.cz/clanek/31200-bily-dum-brnenske-dominante-hrozi-scenar-transgas>, vyhledáno 8. 9. 2020; Café Utopia [Katarína Hládeková – Marika Kupková – Zuzana Janečková – Markéta Žáčková], Kauza Bílý dům: prodáváme vlastní historii, *Artalk.cz*, <https://artalk.cz/2020/06/01/kauzabilydumprodavamevlastnihistorii/>, vyhledáno 8. 9. 2020.

7 Klára Brůhová – Veronika Vicherková, Petice za zachování areálu Transgas v Praze/Petition for the preservation of the Transgas building complex, *Change.org*, https://www.change.org/p/petition-for-the-preservation-of-the-transgas-building-complex?recruiter=891802556&utm_source=share_petition&utm_medium=copylink&utm_campaign=share_petition&utm_term=share_petition&fbclid=IwAR2Qqlj8T9Sm8fRTrQ5Pjc49htEIAFXQJmnMBDIBq5Tlrg4sE4P0Hjhjkd, vyhledáno 8. 9. 2020.

8 Ibidem.

9 KB [Klára Brůhová], Transgas, Praha-Vinohrady, čp. 325, 343 a 365 – Ivo Loos, Jindřich Malátek, Václav Aulický, Jiří Eisenreich, Jan Fišer, statika Jiří Kozák, 1966–1978, in: eadem – Vorlík (pozn. 2), s. 205–207.

10 PV [Petr Vorlík], Urologická klinika Karlovy univerzity, Ke Karlovu čp. 459, in: ibidem (pozn. 2), s. 63–66.

11 KB [Klára Brůhová], Nová scéna Národního divadla, Praha-Nové Město, Národní, čp. 1393 – Karel Prager, urbanistický koncept a další budovy – Bohuslav Fuchs, Pavel Kupka, Ivo Loos aj., 1981–1983, in: ibidem (pozn. 2), s. 171–173.

12 Klára Brůhová – Petr Vorlík, Návrh na prohlášení tří budov za nemovitě kulturní památky. Apel na Ministerstvo kultury ČR, *Archiweb.cz*, <https://www.archiweb.cz/n/domaci/navrh-na-prohlasi-tri-budov-za-nemovite-kulturni-pamatky>, 1. 10. 2018, vyhledáno 10. 9. 2020; Návrh na prohlášení Parkhotelu za nemovitou kulturní památku, ibidem, <https://www.archiweb.cz/n/domaci/navrh-na-prohlasi-parkhotelu-za-nemovitou-kulturni-pamatku>, 3. 4. 2017, vyhledáno 10. 9. 2020.

13 Petr Vorlík (ed.) et al., *(A)typ. Architektura osmdesátých let*, Praha 2019, s. 7.

14 Ibidem, s. 9.

15 Ibidem, s. 8–75. Veškeré další citace pocházejí z recenzované publikace, není-li uvedeno jinak.

představovaly prostor pro utváření nových přístupů a pro implementaci soudobých světových trendů, ale také pro usouvztažňování architektury s individuálními potřebami dospělých i dětí, na něž oficiální struktury nebraly zřetel.

Naznačenou problematikou se zabývá Klára Brůhová v atraktivním v příspěvku *Zeměkoule a robinsonády* věnovaném dětským hřištím a jejich podceňování v rámci občanské vybavenosti sídlišť, svépomocným aktivitám či produkci standardizovaných herních prvků, jakými byly vedle emblematických železných zeměkoulí i další součásti značně omezeného repertoáru nepříliš bezpečných prolézaček. Snahy o humánnější vyznění veřejného prostoru ve větším měřítku mapuje Jana Bukačová v zpracovaném textu *Město na sídlišti* pojednávajícím o řešení parteru Nového Barrandova, jehož první etapa byla realizována podle urbanistického konceptu Zdeňka Hölzela a Jana Kerela z let 1984–1985. Autorka svůj předmět zkoumání představuje na pozadí institucionálně podložených a následně i legislativně ukotvených pokusů o „oživení centrálních částí měst a zlepšení jejich prostředí“, které se v socialistickém Československu začaly objevovat koncem 70. let. Upozorňuje na roli Výzkumného ústavu výstavby a architektury a na vliv oborových periodik a profesních setkávání architektů, jež dosud přehlížené téma koncepce parteru a městského veřejného prostoru uvedly do širšího diskursu až do té míry, že se stalo „téměř módou o něm hovořit“ – bohužel však opět většinou jen v teoretické rovině. Je chvályhodné, že autorky a autoři neponechali stranou ani drobnou architekturu a typizované prvky městského mobiliáře, jako jsou zastávky veřejné dopravy, telefonní budky, stánky PNS nebo pouliční osvětlení, třebaže informačně nabitý a skvěle heuristicky podložený příspěvek Jany Bukačové *Mušle, velbloudi a létající talíře* zůstává spíše na deskriptivní úrovni.

V rámci kapitoly *Identita* stojí za pozornost působivá studie Mileny Hauserové *Město mezi trváním a přestavbou*, v níž autorka na příkladu Lokte, Jihlavy, Nymburka, Třeboně, Prahy-Žižkova a Havlíčkova Brodu tematizuje otázku razantních asanací historických jader a dobových přístupů k nemovitému kulturnímu dědictví vycházejících z postulátů Benátské charty. Analyzuje přitom pozici „samospasitelné moderny“, která v důsledku tehdejšího přesvědčení o její neochvějné moci plnohodnotně nahradit historickou zástavbu a o nutnosti vyjádřit kontrast mezi starým a novým uvedla do center měst často zcela nepřipadné urbanistické a ar-

chitektonické kreace. Tuto neblahou praxi pak srovnává s praxí zemí mimo východní blok, především v Německu, kde tento typ zásahů vedl k mnohdy závažnějším škodám, než jaké přinesly tragické důsledky 2. světové války. Věnuje se rovněž velkému tématu chátrajícího bytového fondu z 19. století, jehož hodnotu – podobně jako kvality eklektických historizujících stylů této epochy v širším smyslu – tehdejší památková péče ani uměleckohistorický diskurs nebraly v potaz, a o žalostné neschopnosti odpovědných institucí nakládat s ním odpovídajícím způsobem. Přibližuje též institucionální pozadí památkové péče, roli SÚRPMO a propastný rozpor mezi proklamovanou úctou k nemovitěmu kulturnímu dědictví a neutěšenou realitou socialistického města i jednotlivých staveb, jimž nebylo přičteno privilegované postavení „památky první kategorie“.

Neméně zajímavý je pak příspěvek téže autorky *Zapomnění, návraty a interpretace*, v němž představuje často až bizarní snahy o obnovu historických objektů do podoby „původnější než původní“, jež dokladuje radikální regotizací hradní kaple v Horšovském Týně (Josef Hyzler, SÚRPMO, průzkumy a rekonstrukce od konce 70. let do roku 1989) a domu U Zvonu na Staroměstském náměstí (Antonie Charvátová, Vladimír Pelzelbauer, restaurátor Jiří Blažej, SÚRPMO, průzkumy a rekonstrukce od poloviny 60. let do roku 1988), zatímco obnovu a dostavbu areálu Anežského kláštera s kostelem sv. Františka realizované v letech 1982–1984 podle projektu Karla Kuncí a Josefa Hlavatého pro potřeby Národní galerie v Praze uvádí jako příklad dobré praxe a „hlubšího porozumění zaniklé situaci“.

Svébytné postavení zaujímá totalitním režimem ostrakizovaná oblast sakrální architektury, jíž se zabývá Nikolay Brankov v obsáhlé studii *Sakralita v disentu*. Na příkladu přestavby historického nájemního domu pro účely sídla a svatostánku Sboru Znovuzrození Církve československé husitské v Benešově, realizované svépomocí v letech 1982–1992 podle projektu Petra Kováře a Daniely Fenclové s unikátní výtvarnou výzdobou Huga Demartiniho, Stanislava Judla, Jasana Zoubka, Vratislava Nováka, Karla Vostárka a autora architektonického řešení, rozkrývá tíživou situaci církví a dalších náboženských společenství vystavených perzekuci a restrikcím znemožňujícím jak svobodné vyjadřování víry, tak rozvíjení příslušné stavební kultury. Zdůrazňuje přitom nesmírné osobní nasazení kolektivu architektů a umělců, duchovního i komunity věřících a sympatizantů, bez něhož by projekt nebylo možné uvést v ži-

vot. Není bez zajímavosti, že to byl právě tehdejší farář Jiří Silný, kdo už v projektové fázi inicioval myšlenku uplatnění nových technologií – solárního ohřevného systému na principu tzv. Trombeho stěny –, a Sbor Znovuzrození v Benešově se tak přiřadil k jednomu „z prvních podobných funkčních staveb uvedených do provozu v Čechách“.

Brankov ve svém důsledně zpracovaném souhrnu přináší rovněž cenný historický exkurz, v němž zachycuje období první republiky charakterizované vznikem řady nových církví, jejichž představitelé řešili „otázku vlastního stavebního fondu“ v souladu s aktuálními experimentálními architektonickými trendy, ateistickou propagandu tuhého stalinismu a návazné umrtvení stavební produkce, dočasný optimismus 60. let, éru normalizace i nesmělé náznaky uvolnění pozdních 80. let. Významným pozitivem textu je také srovnání se situací na Slovensku, které ve většině ostatních článků postrádám, ačkoli respektuji, že výzkumný projekt, z něhož publikace vzešla, je geograficky vymezen územím dnešní České republiky. Tato izolovanost záběru je v našem prostředí pro výzkum architektury z let 1948–1989 a souvisejících disciplín příznačná – jak ostatně dokládají jinak monumentální počiny daného zaměření z poslední doby, například projekt *Panelová sídliště v České republice jako součást městského životního prostředí. Zhodnocení a prezentace jejich obytného potenciálu*¹⁶,

■ Poznámky

16 Panelová sídliště v České republice jako součást městského životního prostředí. Zhodnocení a prezentace jejich obytného potenciálu. Projekt výzkumu a vývoje řešený v programu NAKI, 2013–2017, identifikační kód projektu: DF13P010VV018, *Starfos.tacr.cz*, https://starfos.tacr.cz/cs/project/DF13P010VV018?query_code=3cbqaaaczejqj, vyhledáno 16. 9. 2020; viz též: *Panelaci.cz*, www.panelaci.cz, vyhledáno 16. 9. 2020; Lucie Skřivánková (ed.) et al., *Paneláci 1. Padesát sídlišť v českých zemích. Kritický katalog k cyklu výstav Příběh paneláku*, Praha 2016; eadem (ed.) et al., *Paneláci 2. Historie sídlišť v českých zemích 1945–1989. Kritický katalog k výstavě Bydliště: panelové sídliště – plány, realizace, bydlení 1945–1989*, Praha 2017; výstavní projekt Bydliště: panelové sídliště – plány, realizace, bydlení 1945–1989, koncepce: Mariana Kubištová, Lucie Skřivánková, kurátorka: Mariana Kubištová, Umělecko-průmyslové museum v Praze – historická budova, 25. 1. – 22. 7. 2018, *Panelaci.cz*, <http://www.panelaci.cz/stranka/bydliste-panelove-sidliste-plany-realizace-bydleni-1945-89>; *Upm.cz*, <https://www.upm.cz/bydliste-panelove-sidliste/>, vyhledáno 23. 9. 2020.

přestože centrálně plánované hospodářství platilo stejnou měrou pro území celého tehdejšího Československa. Výjimku v tomto ohledu tvoří snad pouze excelentní výstupy projektu *Umění, architektura, design a národní identita*,¹⁷ z nichž jmenujme alespoň výstavu *Budování státu. Reprezentace Československa v umění, architektuře a designu*, která vznikla pod kurátorským vedením Mileny Bartlové, a stejnojmennou publikaci téže editorky.¹⁸

V uvažování o architektuře, urbanismu, územním plánování a stavebnictví z období normalizace nesmí chybět téma pražského metra jakožto snad nejvýraznějšího symbolu identity (nejen socialistického) Československa a výsostného díla dopravního inženýrství. Ovšem zdaleka ne pouze jeho, jak dokládá Jan Zikmund ve vynikajícím textu *Nový fenomén města*, když upozorňuje na skutečnost, že autoři „chtěli od počátku [vytvořit] kultivovaný architektonický prostor a dokonce do něj otisknout charakter Prahy“. V souvislosti s jejich celostním přístupem pak zdůrazňuje kvality tohoto relativně dobře zachovaného gesamtkunstwerku a obšírně přibližuje jak díla vizuálního umění a designu, tak třeba podobu grafického zpracování orientačního systému. A ačkoli samozřejmě nepopírá ideologické konotace spojené s tímto grandiózním projektem, přináší nové pohledy na pozadí jeho vzniku – upozorňuje například na zásadní roli sovětských odborníků, bez nichž by jej nebylo možné uskutečnit. Neméně důležité je také zhodnocení současných stanic, které podle autorových slov nepřesahují úroveň „katalogu průměrné dopravní stavební“. Jako poněkud disproportionální se však v oddílu *Identita* může jevit zařazení hned dvou studií zaměřených na specifickou typologii lázeňské architektury od Lubomíra Zemana, *Pseudomansardy a terasy v lázeňské krajině* a *Romantické lázeňské korzo*, jakkoli obě přinášejí pozoruhodná srovnání s poměry v zahraničí i nová zjištění a originálními způsoby představují pronikání postmoderních tendencí do českého prostředí.

Analogicky jako sledovaný oddíl *Identita* jsou traktovány také další čtyři kapitoly knihy. Princip tematického členění těchto kapitol je funkční, jakkoli může na první pohled působit poněkud nahodile. Otázkou však zůstává, na základě jakého klíče byly vybírány konkrétní projekty a realizace, o nichž se pojednává v jednotlivých studiích koncipovaných ve většině případů jako detailně zpracované katalogové číslo obohacené kontextualizačními pasážemi. Některé z nich totiž zahrnují výhradně příklady z Čech, jiné pouze z Mo-

ravy, zatímco další se, jak už bylo nastíněno, věnují i srovnání se situací na Slovensku. Ocenila bych proto silnější metodologické vymezení přístupu ke zkoumanému tématu i důslednější osvětlení a zdůvodnění výběru analyzovaných příkladů. Bezvýhradně však platí, že všechny texty zastoupené v publikaci jsou založeny na poctivé badatelské práci, třebaže některé z nich by zasloužily obohatit důkladnějším interpretačním přesahem, aby překročily hranici popisnosti.

Závěrem připojuji drobnou poznámku týkající se grantové praxe. V jinak velmi přínosných a živě napsaných textech *Překročit metro a Střecha nad hlavou (motoru)* od Petra Vorlíka zařazených v kapitole *Ohniska* se objevuje identický popis dvou realizací – Provozní technické budovy DP Metro (s. 98) a garáží Slovan (s. 108–109) – jako v již zmíněné knize téhož autora a Kláry Brůhové *Beton, Břasy, Boletice: Praha na vlně brutalismu* (s. 235 – zde pod názvem *Metrostav*; s. 275). V kontextu jinak odborně nezpochybnitelné publikace to však nevím jako úmysl, ale především jako důsledek (a implicitní reflexi) současné grantové situace. Pro tu je příznačný jednak obrovský tlak na kvantitu (často upřednostňovanou na úkor kvality), jednak na rigidní dodržování (mnohdy zvenčí) nereálně stanovených termínů, což pak může vést k nedobrovolnému spěchu a nutně i k chybě. Řešitelé grantových projektů jsou tak zároveň připraveni o prostor pro spontánnost, improvizaci a intuitivní řešení, jež jsou nedílnou součástí badatelské práce a pro něž nastavený systém nevytváří adekvátní podmínky.

Autorky a autoři otevřeně přiznávají, že v knize nezachycují problematiku architektury 80. let v plné šíři. Jistě by stálo za úvahu začlenit sem například kapitolu věnovanou soudobým teoriím, činnosti výzkumných pracovišť či cestám, jimiž za železnou oponu pronikaly myšlenky současné světové architektury (mezinárodní setkání, jichž sice nebylo mnoho, ale která přesto existovala,¹⁹ oborová periodika apod.). Zajímavé by bylo také věnovat se „stínovým profesním sdružením“ i dalším okruhům odkrývajícím institucionální historii oboru (nejen na oficiální úrovni). Svému záměru představit vybraná témata v podobě „nástinu a příslibu“ však autorský kolektiv dostal se ctí a můžeme se těšit na jeho další výstupy.

Mgr. MARKÉTA ŽÁČKOVÁ, Ph.D.
Fakulta výtvarných umění
a Fakulta stavební, VUT v Brně
zackova@favu.vut.cz

■ Poznámky

17 Reprezentace Československa v umění, architektuře a designu. Projekt výzkumu a vývoje řešený v programu NAKI 2, 2012–2015, identifikační kód projektu: DF12P010VV041, *Starfos.tacr.cz*, https://starfos.tacr.cz/cs/project/DF12P010VV041?query_code=w3tyacjnggq#project-main, vyhledáno 23. 9. 2020.

18 Milena Bartlová et al., *Budování státu. Reprezentace Československa v umění, architektuře a designu / Building a State. The Representation of Czechoslovakia in Art, Architecture and Design*, Praha 2015; výstavní projekt *Budování státu. Reprezentace Československa v umění, architektuře a designu*, autoři koncepce: Milena Bartlová, Karel Císař, Anna Hejmová, Lada Hubatová-Vacková, Kaliopi Chamonikola, Johana Lomová, Martina Pachmanová, Pavla Pečínková, Veronika Rollová, Cyril Říha, Jindřich Vybíral, Jan Wollner, spolupráce: Katarína Bajcurová, kurátorka: Milena Bartlová, Národní galerie v Praze – Veletržní palác, 20. 11. 2015 – 7. 2. 2016, *Artalk.cz*, <https://artalk.cz/2015/11/16/tz-budovani-statu-reprezentace-ceskoslovenska-v-umeni-architekture-a-designu/>, vyhledáno 23. 9. 2020.

19 Karin Grohmannová (ed.) et al., *Lifting the Curtain. Architektonické vztahy ve střední Evropě / Central European Architectural Networks*, Praha 2015; Piotr Bujas – Igor Kovačević (edd.), *Lifting the Curtain. Central European Architectural Networks / Lever de rideau. Les réseaux d'architectes en Europe centrale*, Liège 2018.